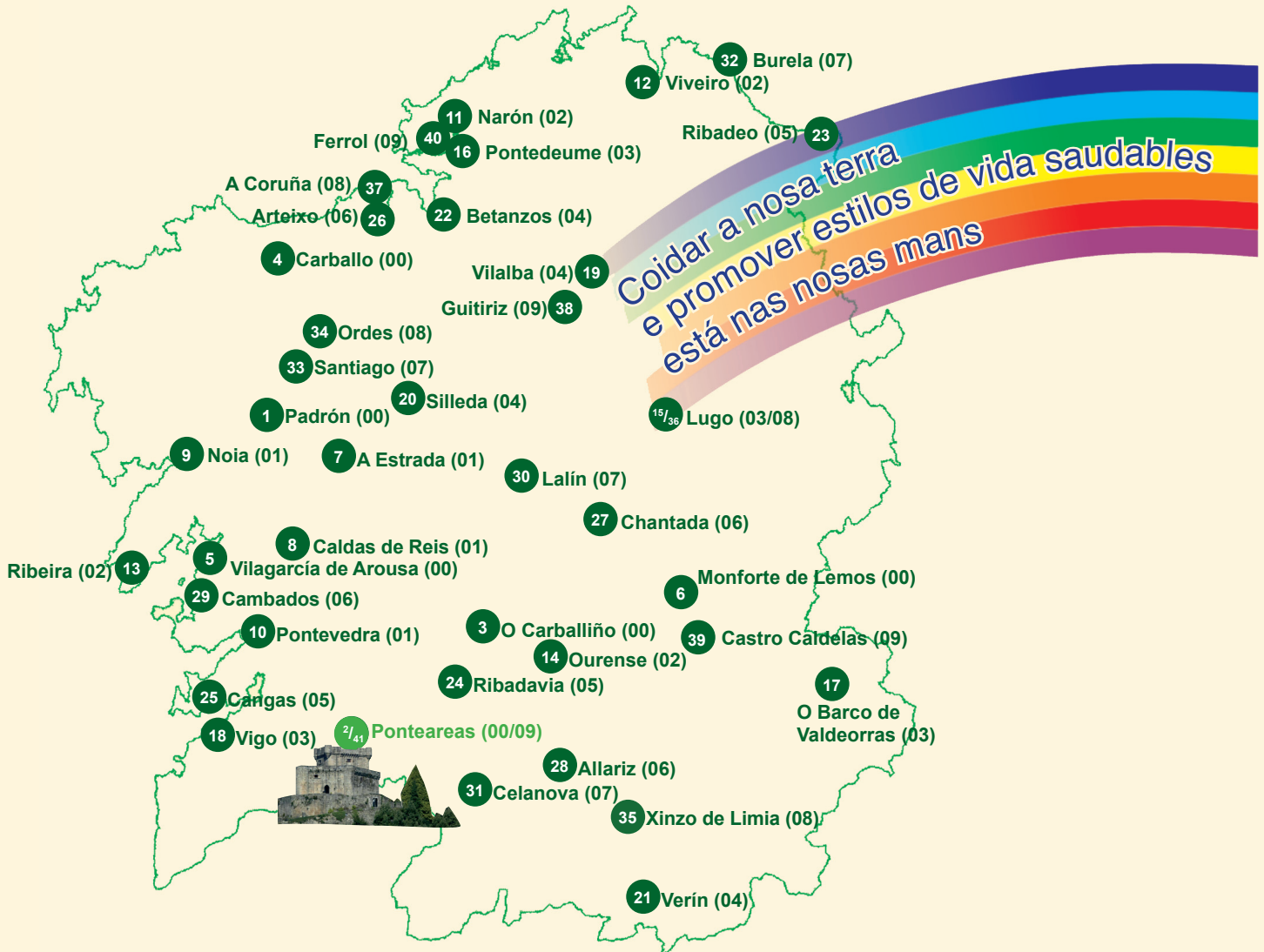

XLI Curso de Saúde Ambiental

Ponteareas (Pontevedra), 13-16 outubro 2009

Patrocinadores oficiais

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE SANIDADE
Dirección Xeral de Saúde Pública
e Planificación

OBRA SOCIAL CAIXA GALICIA

Director

Prof. Dr. Francisco Peña

Presentación

'O medio ambiente como xerador de actividades capaces de producir emprego, saúde e benestar á poboación'.

Cada día ten maior importancia o coñecemento do medio ambiente dunha comunidade, xa que é un condicionante do seu benestar social, sanitario e económico. A industrialización e a urbanización modificaron o medio ambiente dando orixe a problemas ambientais de primeira orde (o efecto invernadoiro e o cambio climático, a destrución da capa de ozono estratosférica, o transporte de contaminantes, a desertización, etc.) que é preciso corrixir, así como evitar que as actividades futuras orixinen máis deterioracións no noso contorno a través dunha política preventiva que permita un desenvolvemento sostido e equilibrado e teña como obxectivos a protección da saúde do home e a conservación de todos os recursos (aire, auga, solo, clima, especies de flora e fauna, alimentos, materias primas, hábitat, patrimonio natural e cultural) que condicionan e sustentan a vida. As interrelacións entre os diversos recursos e a súa xestión fan cada vez máis necesaria a posta en marcha de estratexias globais, entre as que ocupa un papel fundamental o principio de prevención, xa que máis vale previr que curar.

A forte conexión entre medio ambiente e saúde recoñeceuse expresamente na 3ª Conferencia Ministerial do Medio Ambiente e a Saúde (Londres, 1999). O Cume da Terra de Río de Janeiro (1992) e a Conferencia de NNUU sobre Medio Ambiente e Desenvolvemento de Johannesburgo (2002), acuñaron a idea de desenvolvemento sostible, que expresa a imposibilidade dun desenvolvemento sen contar co medio ambiente (a protección do medio ambiente e o desenvolvemento económico e social son tres piares inseparables do desenvolvemento sostible). Para acadar os obxectivos do VI Programa Comunitario de Acción en materia de medio ambiente para 2001-2010, ademais da consideración das disposicións lexislativas vixentes e de aspectos tecnolóxicos inclúense actuacións tales como o aumento de diálogo coa empresa, fomento de acordos voluntarios, participación da opinión pública, acceso á información ambiental, etc. A empresa ten unha especial responsabilidade diante do medio ambiente ao ser consumidora de recursos, ademais de fonte de emisións e residuos; pero tamén é orixe de coñecementos científicos e tecnolóxicos, así como de positivos impactos socioeconómicos; o cal levou a moitas empresas a integrar a política ambiental nas estratexias corporativas adoptando criterios de protección do contorno na planificación de actividades e toma de decisións, o que implica tamén ás asociacións empresariais, xa que a protección do medio ambiente na empresa constitúe unha responsabilidade corporativa.

A Oficina Rexional para Europa da OMS, baseándose nas iniciativas de Cidades Saudables, e tendo en conta as experiencias dos plans de sanidade ambiental locais e os programas da Axenda 21 existentes nalgúns países europeos, decidiu apoiar as entidades locais e rexionais para acadar os obxectivos do desenvolvemento sostible, para o cal é necesario impulsar a posta en marcha de medidas de planificación e control do medio ambiente relacionadas cos aspectos sanitarios, xa que para resolver os problemas do medio ambiente, a saúde e o desenvolvemento sostible, é preciso chegar a un acordo e emprender accións non só a nivel nacional e internacional senón tamén a nivel subnacional e local.

Na liña das políticas da OMS de propoñer ambientes saudables, e coa esperanza de concienciar aos concellos galegos de asumir esta filosofía na xestión dos aspectos ambientais da saúde e así poder contribuír ao desenvolvemento sostible de Galicia e mellorar as condicións de vida dos cidadáns, púxose en marcha en Galicia no ano 2000, o **Programa Galego Municipios Saudables e Sostibles 2000-2009**, que contou cos parabéns do coordinador do proxecto 'Healthy Cities' da Oficina Rexional para Europa da OMS. Esta iniciativa itinerante pioneira en España, leva consigo:

- Un primeiro nivel de actuación: de formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e saúde, e foro de debate de todos os axentes sociais implicados na tarefa de protexer e conservar o medio ambiente.
- Un segundo nivel de actuación: de participación cidadá, peza clave na posta en marcha de calquera programa de actuación
- Unha recomendación: que os concellos, comarcas e mancomunidades de Galicia, coa axuda e o apoio da Administración, adquiran o compromiso de adhesión á Carta de Aalborg e inicien e impulsen a posta en marcha e o desenvolvemento da Axenda 21 Local.

A posta en marcha en Galicia deste Programa, co apoio da OMS, auspiciado pola SESA e baixo o mecenado da Dirección Xeral de Saúde Pública e Planificación-Consellería de Sanidade, Obra Social Caixa Galicia, Egael-Fegamp, Sogama e Iberdrola, no seu periplo itinerante por toda a xeografía galega o longo desta década, contou coa participación de 220 concellos (217 galegos, 2 leoneses e 1 asturiano) e 3.765 asistentes nas 40 edicións de Cursos de Saúde Ambiental realizados. Precisamente co fin de abordar e debater algúns dos problemas ambientais prioritarios que ten a Comarca do Condado, organizase o XLI Curso de Saúde Ambiental, que deseñado de acordo cos principios da Carta Europea sobre Medio Ambiente e Saúde, e a Carta de Aalborg cara á sostibilidade, e dirixido a todos aqueles que traballan ou están interesados no medio ambiente e na saúde, pretende converterse en foro de debate e estudo da situación ambiental da Comarca do Condado, ademais de punto de encontro de sanitarios e ambientalistas, e referencia ambiental de Galicia durante esa semana, co obxectivo de contribuír a sentar as bases do desenvolvemento sostible cara ao futuro da nosa terra.

Finalmente, destacar a necesidade de unir esforzos por parte de responsables políticos, empresarios, científicos, educadores, profesionais, comunicadores, ecoloxistas, así como a participación activa dos cidadáns, en prol de conseguir un medio ambiente saudable e sostible para tod@s @s galeg@s, mellor legado para xeracións vindeiras.

Prof. Dr. Francisco José Peña Castiñeira

RESPONSABLE PROGRAMA GALEGO MUNICIPIOS SAUDABLES E SOSTIBLES 2000-2009

Programa

MARTES, 13 DE OUTUBRO

09:00 h.: ACREDITACIÓN E ENTREGA DA DOCUMENTACIÓN.

10:00 h.: ACTO INAUGURAL, a cargo de *D. Salvador González Solla*, alcalde-presidente do Ilmo. Concello de Pontearreas; *D. Carlos Antonio Fernández Castro*, presidente da FEGAMP-Federación Galega de Municipios e Provincias; *D^a. Sagrario Pérez Castellanos*, directora xeral de Saúde Pública e Planificación da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia; *D. Ricardo García-Borregón Millán*, director xeral de Conservación da Natureza da Consellería do Medio Rural da Xunta de Galicia; *D. Francisco Caamaño Martínez*, delegado de Iberdrola en Galicia; e representante de Caixa Galicia.

11:00 h.: I MESA REDONDA: **‘O camiño cara a un medio ambiente saudable e sostible para tod@s: unha esperanza alcanzable no terceiro milenio’**

MODERADOR: PROF. DR. D. LUIS ESPADA RE CAREY

Ex-rector e catedrático de Enxeñaría Química da Escola Técnica Superior de Enxeñeiros Industriais da Universidade de Vigo. Valedor do Cidadán de Vigo.

RELATORES:

- **‘Medio ambiente e saúde: conceptos que deben valorarse conxuntamente’**
D. ÁNGEL GÓMEZ AMORÍN
Subdirector xeral de Programas de Control de Riscos Ambientais para a Saúde da Dirección Xeral de Saúde Pública e Planificación da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia.
- **‘Posta en valor do patrimonio natural galego: importancia da súa protección e consevación’**
D. RICARDO GARCÍA-BORREGÓN MILLÁN
Director xeral de Conservación da Natureza da Consellería do Medio Rural da Xunta de Galicia
- **‘Radiografía da saúde ambiental de Galicia: propostas de mellora’**
PROF. DR. D. FRANCISCO JOSÉ PEÑA CASTIÑEIRA
Profesor de Medio Ambiente e Saúde de CEPADÉ-Universidade Politécnica de Madrid. Académico correspondente da Real Academia de Medicina e Cirurxía de Galicia. Experto en saúde ambiental.

16:30 h.: I CONFERENCIA MONOGRÁFICA: **‘O sistema de vixilancia da calidade do aire e o control de emisións en Galicia’**

D. JOSÉ GIL DE BERNABÉ SÁNCHEZ

Director do Laboratorio de Medio Ambiente de Galicia da Secretaría Xeral de Calidade e Avaliación Ambiental da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas da Xunta de Galicia.

18:00 h.: II MESA REDONDA: **‘Modelo enerxético sostible e loita contra o cambio climático’**

MODERADOR: PROF. DR. D. FRANCISCO JOSÉ PEÑA CASTIÑEIRA

RELATORES:

- **‘O cambio climático en Galicia: situación actual e perspectivas de futuro’**
D. DIONISIO RODRÍGUEZ ÁLVAREZ
Xefe do Servizo de Observación e Prospección Ambiental da Secretaría Xeral de Calidade e Avaliación Ambiental da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas da Xunta de Galicia.
- **‘A sostibilidade ambiental dos recursos enerxéticos’**
D. ÁNGEL LAGARES DÍAZ
Xefe de Medio Ambiente de Gas Natural.
- IBERDROLA

MÉRCORES, 14 DE OUTUBRO

10:00-14:00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:

- Castro Celta de Pías.
- Planta envasadora de Aguas de Mondariz Fuente del Val, S.A.
- Balneario de Mondariz.

16:30 h.: II CONFERENCIA MONOGRÁFICA: ‘Plans de actuación da Confederación Hidrográfica del Miño-Sil e de Augas de Galicia na provincia de Pontevedra, co especial referencia á Comarca do Condado’

D. FRANCISCO FERNÁNDEZ LIÑARES

Presidente da Confederación Hidrográfica do Miño-Sil do Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Medio Marino.

PROF. D. FRANCISCO ALONSO FERNÁNDEZ

Xefe do Servizo Territorial da Zona Galicia Sur de Augas de Galicia da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas da Xunta de Galicia. Profesor da Universidade de Vigo.

18:00 h.: III MESA REDONDA: ‘A protección e a mellora da calidade das augas: elemento crítico para a saúde e o desenvolvemento sostible da provincia de Pontevedra, co especial referencia á Comarca do Condado’

MODERADORA: PROF^a. DRA. D^a. MARÍA JULIA MELGAR RIOL

Profesora titular de Toxicoloxía, coordinadora do Plan de Desenvolvemento Sostible e vicedecana da Facultade de Veterinaria da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo.

RELATORES:

- ‘Estado actual dos abastecementos de augas da provincia de Pontevedra’
D^a. MARÍA DEL CARMEN SÁNCHEZ BARRAL
Xefa da Sección de Sanidade Ambiental do Departamento Territorial da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia en Pontevedra.
- ‘Características e particularidades das augas minerais de Mondariz: a súa protección e xestión’
D. ALBERTO CABADAS AVIÓN
Director de Calidade e Medio Ambiente de Aguas de Mondariz Fuente del Val, S.A.
- ‘A xestión dos servizos de abastecemento e saneamento nalgúns concellos da provincia de Pontevedra’
D^a. CRISTINA NAVARRO RIAZA
Xefa de Producción da Zona Suroeste de Aquagest, S.A.

XOVES, 15 DE OUTUBRO

10:00 h.: IV MESA REDONDA: ‘A xestión integral dos residuos en Galicia: novos retos ante a Lei de Residuos de Galicia’

MODERADOR: D. BENITO GARCÍA CARRIL

Director de Galicia Ambiental-Grupo Correo Gallego. Periodista especializado en información ambiental. Membro da Asociación de Periodistas de Información Ambiental de España (APIA).

RELATORES:

- ‘Sociedade Galega do Medio Ambiente: novos retos de futuro’
D^a. MARÍA ESTHER CAMPOS MOSQUERA
Responsable de Comunicación e Prensa de Sogama.
- ‘CTRIG-Centro de Tratamento de Residuos Industriais de Galicia: situación actual e perspectivas de futuro’
D. RAMÓN BLANCO LÓPEZ
Director industrial de Sogarisa.
- ‘A xestión de residuos radiactivos: unha solución ambiental’
D^a. SILVIA RUEDA SÁNCHEZ
Técnico do Departamento de Formación de ENRESA.
- ‘Papel dos xestores autorizados na recollida, transporte e tratamento final dos residuos industriais non perigosos’
D^a. ELVIRA CAMARERO PÉREZ
Directora comercial do Grupo GESTÁN.

16:30 h.: III CONFERENCIA MONOGRÁFICA: ‘Instrumentos legais e financeiros de protección ambiental na UE’

D. JUAN JOSÉ LIRÓN LAGO

Asesor técnico da Dirección Xeral de Política Financeira e Tesouro da Consellería de Economía e Facenda da Xunta de Galicia.

18:00 h.: V MESA REDONDA: ‘A empresa ante o reto ambiental do século XXI cara a sostibilidade de Galicia’

MODERADOR: D. JOSÉ SENÉN RODRÍGUEZ-CARRERA BOUZA

Presidente da Asociación de Empresarios do Condado.

RELADORES:

- **‘A xestión ambiental como xeradora de rendibilidade empresarial’**
D^a. PAULA RODRÍGUEZ CARBALLO
Auditor xefe de AENOR-Delegación Galicia.
- **‘A implantación de ferramentas de xestión ambiental na empresa’**
D. JAVIER BARTOLOMÉ MIER
Xefe do Departamento de Consultoría e Medio Ambiente de Novotec Galicia Sur.

VENRES, 16 DE OUTUBRO

10:00-14:00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:

- Aula de natureza do Castelo de Sobroso e proxecto de recuperación do Bosque Atlántico.
- Praia fluvial de A Freixa (espazo natural protexido).
- Estación depuradora de augas residuais municipal de Ponteareas, xestionada por Aquagest, S.A.

16:30 h.: IV CONFERENCIA MONOGRÁFICA: ‘Consumo responsable: o consumidor como axente activo do mercado’

D^a. MARÍA NAVA CASTRO DOMÍNGUEZ

Presidenta do Instituto Galego de Consumo e directora xeral de Comercio da Consellería de Economía e Industria da Xunta de Galicia.

18:00 h.: VI MESA REDONDA: ‘Posta en valor do patrimonio natural, forestal e termal da Comarca do Condado’

MODERADOR: D. ESTANISLAO FERNÁNDEZ DE LA CIGOÑA NÚÑEZ

Presidente da Asociación Galega para a Cultura e a Ecoloxía. Naturalista e investigador.

RELADORES:

- **‘O monte como fonte de recursos cara ao desenvolvemento sostible do medio rural galego’**
D. ENRIQUE MARTÍNEZ CHAMORRO
Xefe do Servizo de Montes do Departamento Territorial da Consellería do Medio Rural da Xunta de Galicia en Pontevedra, en representación da Dirección Xeral de Montes.
- **‘Balneario de Mondariz: fonte de saúde, turismo e natureza’**
D^a. D^a. LAURA GÓMEZ SAN MIGUEL
Médico do Balneario de Mondariz.
- **‘Contribución da Deputación Provincial de Pontevedra ao desenvolvemento sostible da provincia’**
D^a. MARÍA MARTÍNEZ ABRALDES
Técnico de Medio Ambiente da Deputación de Pontevedra.

20:00 h.: ACTO DE CLAUSURA E ENTREGA DE DIPLOMAS ACREDITATIVOS, a cargo de *D. Salvador González Solla*, alcalde-presidente do Concello de Ponteareas; *D. Rafael Louzán Abal*, presidente da Deputación Provincial de Pontevedra; *D. Justo de Benito Basanta*, secretario xeral de Calidade e Avaliación Ambiental da Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas da Xunta de Galicia; *D^a. María Nava Castro Domínguez*, presidenta do Instituto Galego de Consumo e directora xeral de Comercio da Consellería de Economía e Industria da Xunta de Galicia; *D. Luis Lamas Novo*, presidente de Sogama; representante de Caixa Galicia; e alcaldes dos concellos participantes.

20:30 h.: O ILMO. CONCELLO DE PONTEAREAS OFRECERÁ UN VIÑO GALEGO DE DESPEDIDA AOS PARTICIPANTES.

Información Xeral

OBXECTIVOS

- Integración da dimensión dos aspectos ambientais da saúde na formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e saúde, coa finalidade de actualizar a súa formación e adecuar as esixencias que demanda a sociedade actual, para que contribúa a mellorar a xestión e as condicións de vida urbana dos cidadáns.
- Establecer un foro de debate e estudo da situación ambiental da Comarca do Condado, dos seus problemas e carencias que se consideran máis importantes, así como das posibles solucións que se deberán adoptar; ademais de permitir a cooperación e o diálogo entre todos os axentes sociais implicados no tema, fomentando a creación de núcleos de sostibilidade.

DESTINATARI@S

- Técnic@s, funcionari@s e responsables políticos da Administración Local, Provincial e Autonómica, que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo.
- Profesorado da Universidade, de Ensino Secundario e Formación Profesional que desenvolva a súa actividade ou estea relacionado/interesado nas áreas obxecto de estudo.
- Técnic@s e xestores de empresas que desenvolvan a súa actividade nos departamentos de calidade, medio ambiente e prevención de riscos laborais.
- Profesionais libres, titulados superiores e diplomados, técnicos superiores e de grao medio que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo.
- Estudantes universitarios e dos ciclos formativos de formación profesional relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo (saúde ambiental, química ambiental, xestión e organización dos recursos naturais e paisaxísticos, traballos forestais e de conservación do medio natural, etc.).

METODOLOXÍA

- Visitas prácticas, 4 conferencias monográficas e 6 mesas redondas configuran a estrutura do curso, nas que os relatores farán unha exposición sintética de carácter técnico acompañadas de casos prácticos e co apoio de medios audiovisuais (power point), cun debate ao remate de cada sesión, no que tamén intervirán activamente os participantes amosando as súas experiencias.

NÚMERO DE PRAZAS E DEREITOS DE INSCRICIÓN

- **Número de prazas:** 50, que se cubrirán por rigorosa orde de inscrición.
- **Cota de inscrición:** 30 €.
- **Forma de pagamento:** o aboamento efectuarase mediante transferencia bancaria ou entrega en efectivo na oficina de **Caixa Galicia**, situada na R/ Senén Canido, nº 4 (36860 Pontearreas-Pontevedra), nº de conta: **2091 – 0517 – 09 – 3040010639**, especificando o nome e apelidos da persoa inscrita.
- **Forma de inscrición:** cubrir o boletín de inscrición, que deberá achegar co xustificante do pagamento, e presentarse/ enviarase por correo electrónico/fax á Secretaría Técnica. O prazo para formalizar a inscrición abrírase o luns día 28 de setembro, fixándose a data límite de formalizala o venres día 9 de outubro ás 14:00 horas.

DOCUMENTACIÓN

- Entregarase unha carpeta coa publicación do **Libro de Ponencias** e material didáctico diverso.

DIPLOMA ACREDITATIVO E CRÉDITOS DE LIBRE CONFIGURACIÓN

- O alumnado que participe con regularidade nas sesións programadas do curso, que consta de **32 horas lectivas**, recibirá un diploma acreditativo de asistencia.
- A UV-Universidade de Vigo concederá **2 créditos de libre configuración** ao alumnado matriculado nesa Universidade que asista ao curso.

SEDE, DATAS E HORARIO

- **Sede:** Salón Noble do Centro de Educación Medioambiental 'Castelo de Sobroso' (Vilasobroso, s/n. – Mondariz).
- **Datas:** do 13 ao 16 de outubro de 2009.
- **Horario:** de 10:00 a 14:00 horas e de 16:30 a 20:30 horas (de martes a venres). O mércores e o venres, de 10:00 a 14:00 horas terán lugar unhas visitas prácticas (opcionais).

SECRETARÍA TÉCNICA

INFORMACIÓN E INSCRICIÓNS

D^a. Sara Estévez Porto / D. Jorge Talavera Alfaro

CONCELLO DE PONTEAREAS

CENTRO DE SERVIZOS SOCIAIS

R/ Oriente, nº 8

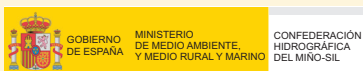
36860 PONTEAREAS (PONTEVEDRA)

Tel.: 986 64 17 47 / Fax: 986 66 01 44

E-mail: educacionponteareas@gmail.com

www.ponteareas.es

Organismos colaboradores

Concello de Ponteareas

Deputación
Pontevedra

Concellos participantes

Concello de Mondariz

Concello de Mondariz Balneario

Concello das Neves

Concello de Salvaterra de Miño

Concello da Cañiza

Concello de Mos

Concello de Tui

Entidades e empresas colaboradoras

ASOCIACIÓN EMPRESARIOS
DEL CONDADO

AENOR Asociación Española de
Normalización y Certificación

Aquagest

Balneario de Mondariz
desde 1873

Arplus+
Certification
Technological Center

novotec

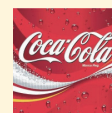
gestán
Tratamiento de Recursos

enresa
soluciones ambientales

gasNatural

Recoñecementos e acreditacións

Auspiciado pola

SOCIEDAD ESPAÑOLA DE SANIDAD AMBIENTAL

*Declarado de
interese sanitario pola*

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE SANIDADE
Departamento Territorial de Pontevedra

*Recoñecido con 2 créditos
de libre configuración pola*

UNIVERSIDADE
DE VIGO

*Recoñecido como Curso de
Relevancia Administrativa pola*

Asociación Española de Ciencias Administrativas
Instituto Internacional de Ciencias Administrativas
Sección Española